

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 04.09.2008, sen. zn. 29 NSČR 4/2008-P11, ECLI:CZ:NS:2008:29.NSČR.4.2008.1

Číslo: 25/2009

Právní věta:

Nejde-li o známé věřitele dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska (§ 430 zákona č. 182/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů), nedoručuje insolvenční soud známým věřitelům dlužníka zvláště (jinak než vyhláškou podle § 71 a násl. uvedeného zákona) ani vyhlášku, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, ani rozhodnutí o úpadku.

Dovolání proti usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu o odmítnutí přihlášky, je přípustné podle § 239 odst. 3 o. s. ř.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 04.09.2008

Spisová značka: 29 NSCR 4/2008-P11

Číslo rozhodnutí: 25

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Úpadek

Předpisy: § 102 odst. 2 předpisu č. 182/2006Sb.

§ 109 odst. 1 písm. a) předpisu č. 182/2006Sb.

§ 110 odst. 1 písm. a) předpisu č. 182/2006Sb.

§ 13 odst. 4 písm. d) předpisu č. 328/1991Sb.

§ 13 odst. 6 písm. d) předpisu č. 328/1991Sb.

§ 136 odst. 2 písm. d) předpisu č. 182/2006Sb.

§ 139 odst. 2 písm. d) předpisu č. 182/2006Sb.

§ 173 odst. 1 písm. d) předpisu č. 182/2006Sb.

§ 185 odst. 1 písm. d) předpisu č. 182/2006Sb.

§ 346 odst. 2 písm. d) předpisu č. 182/2006Sb.

§ 373 odst. 2 písm. d) předpisu č. 182/2006Sb.

§ 374 odst. 2 písm. d) předpisu č. 182/2006Sb.

§ 401 odst. 2 písm. d) předpisu č. 182/2006Sb.

§ 430 odst. 2 písm. d) předpisu č. 182/2006Sb.

§ 57 odst. 3 písm. d) předpisu č. 99/1963Sb.

§ 66c odst. 2 písm. d) předpisu č. 328/1991Sb.

§ 66c odst. 2 písm. d) předpisu č. nařízení Rady (ES) č. 1346/2000Sb.

§ 71 odst. 1 předpisu č. 182/2006Sb.

§ 71 odst. 3 předpisu č. 182/2006Sb.

§ 74 odst. 2 předpisu č. 182/2006Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 22. 5. 2008 Krajský soud v Brně odmítl – cituje ustanovení § 173 odst. 1 a § 185 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění pozdějších předpisů – přihlášku pohledávky věřitelky č. 11.

Insolvenční soud vyšel z toho, že usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 31. 3. 2008 byl zjištěn úpadek dlužnice. Pod bodem V. výroku tohoto usnesení byli věřitelé vyzváni, aby své pohledávky přihlásili do 30 dnů od zveřejnění rozhodnutí o úpadku, a poučeni, že k opožděně podaným přihláškám insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují. Dále poukázal na to, že rozhodnutí o úpadku bylo zveřejněno v insolvenčním rejstříku 31. 3. 2008 v 9.13 hodin, takže výše uvedená lhůta uplynula 30. 4. 2008. Na základě zjištění, že věřitelka č. 11 podala přihlášku své pohledávky k poštovní přepravě až 5. 5. 2008 (a ta došla insolvenčnímu soudu 6. 5. 2008), pak insolvenční soud uzavřel, že označená přihláška byla podána opožděně.

K odvolání věřitelky č. 11 Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 26. 6. 2008 potvrdil usnesení soudu prvního stupně. Odvolací soud – odkazuje dále na ustanovení § 136 odst. 2 písm. d) insolvenčního zákona – přitakal zjištěním soudu prvního stupně i jeho právním závěrům. Skutečnost, že poučení, podle kterého právní mocí usnesení o odmítnutí přihlášky končí účast věřitelky č. 11 v insolvenčním řízení, nečinil soud prvního stupně součástí výrokové části svého rozhodnutí (je obsaženo v závěru rozhodnutí), neměla podle odvolacího soudu vliv na věcnou správnost rozhodnutí.

Za důvodné neměl odvolací soud ani odvolací námitky (založené na tvrzení, že věřitelce č. 11 bylo upřeno právo na spravedlivý proces, jestliže jí jako známé věřitelce dlužnice nebylo písemně doručeno usnesení o zahájení insolvenčního řízení a že lhůta stanovená soudem k přihlášení pohledávek byla nepřiměřeně krátká). K tomu uvedl, že není povinností insolvenčního soudu uvědomovat známé věřitele dlužníka o zahájení insolvenčního řízení jinak než (v souladu s ustanovením § 101 insolvenčního zákona) vyhláškou zveřejněnou v insolvenčním rejstříku (což se v dané věci stalo 27. 8. 2008 v 15.55 hodin). Insolvenční zákon také neukládá insolvenčnímu soudu, aby oznamoval známým věřitelům dlužníka rozhodnutí o úpadku tak, že jim zašle jeho písemné vyhotovení. Odvolací soud nesdílel ani odvolatelčin názor, že třicetidenní lhůta k přihlášení pohledávek byla nepřiměřeně krátká, odkazuje potud na počet a strukturu věřitelů dlužnice (celkem 14 věřitelů z České republiky, z nichž 13 jsou věřitelé z obchodního styku).

Věřitelka č. 11 podala proti usnesení odvolacího soudu dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) a odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve spojení s § 237 odst. 3 o. s. ř., namítajíc, že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 o. s. ř., tedy, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písm. a/), a že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/) a požadujíc, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Naplnění obou dovolacích důvodů spatřuje dovolatelka v tom, že s dlužnicí vedla spor o (posléze přihlášenou) pohledávku u Krajského soudu v Brně (který dne 17. 3. 2008 vydal platební rozkaz). Dlužníci byli známi její věřitelé, takže dovolatelka považuje za porušení ústavního práva na spravedlivý proces, že jí nebylo oznámeno zahájení insolvenčního řízení písemně (nýbrž jen elektronicky v insolvenčním rejstříku), upozorňujíc, že existence sporu musela být insolvenčnímu soudu známa. Tvrdí, že lhůta k podání přihlášky je zachována i tehdy, byla-li u stejného soudu podána v rámci civilního nalézacího řízení žaloba o zaplacení pohledávky. Rovněž opakuje námitku, že lhůta k přihlášení pohledávek byla nepřiměřeně krátká.

Ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání jsou pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Proti usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí věřitelovy přihlášky do insolvenčního řízení pro opožděnost, není dovolání přípustné - oproti mínění dovolatelky - podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) a odst. 2 o. s. ř. (ve spojení s § 237 odst. 1 písm. c/ a odst. 3 o. s. ř.). Není totiž splněna podmínka (jež se klade právě prostřednictvím odkazu na § 237 odst. 1 a 3 o. s. ř., obsaženého v § 238a odst. 2 o. s. ř.), aby šlo o usnesení odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto v insolvenčním řízení „ve věci samé“. Usnesení o odmítnutí věřitelčiny přihlášky pro opožděnost totiž není rozhodnutím, se kterým by se poжил zánik věřitelčiny pohledávky (není rozhodnutím o existenci pohledávky).

Dovolání je nicméně přípustné podle ustanovení § 239 odst. 3 o. s. ř., které v části věty před středníkem určuje, že (s výjimkami popsány v části věty za středníkem, které se věci netýkají) dovolání je též přípustné proti usnesení odvolacího soudu, kterým bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí návrhu (žaloby).

Insolvenční zákon přiznává přihlašce pohledávky v některých situacích stejné účinky jako žalobě (srov. pro účely promlčení nebo zániku práva ustanovení § 173 odst. 4 insolvenčního zákona) a vazbu mezi oběma procesními podáními posiluje (v porovnání s úpravou známou dříve ze zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání - dále též jen „ZKV“) i úprava obsažená v ustanovení § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona (které /již/ se zahájením insolvenčního řízení pojí i ten účinek, že pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty nemohou být uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou).

Jakkoliv nejde o podání (žalobu nebo jiný návrh), jímž se zahajuje insolvenční řízení (tím je insolvenční návrh), lze přihlášku v mezích úvah o přiměřené aplikaci § 239 odst. 3 o. s. ř. označit za podání, jímž se ohledně přihlašovatele (věřitele) „zahajuje řízení“ o uspokojení tímto podáním přihlášené pohledávky v insolvenčním řízení. To lze zpětně odvodit i z toho, že právní mocí usnesení, kterým insolvenční soud přihlášku odmítne, naopak účast takového věřitele v insolvenčním řízení končí (srov. § 173 odst. 1, větu druhou, insolvenčního zákona, ve spojení s § 185 insolvenčního zákona).

Nejvyšší soud se dovoláním zabýval nejprve v rovině dovolacího důvodu uvedeného v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tj. v rovině správnosti právního posouzení věci.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 136 odst. 2 písm. d) insolvenčního zákona, rozhodnutí o úpadku musí obsahovat i výzvu, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve stanovené lhůtě, s

poučením o následcích jejího zmeškání.

Ustanovení § 173 odst. 1 insolvenčního zákona pak určuje, že věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují.

Dle ustanovení § 185 insolvenčního zákona, jestliže v průběhu insolvenčního řízení nastala skutečnost, na základě které se podle tohoto zákona k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží, insolvenční soud odmítne přihlášku rozhodnutím, proti kterému je odvolání přípustné a které se doručuje zvláště přihlášenému věřiteli, dlužníkovi a insolvenčnímu správci; odvolání proti němu může podat jen přihlášený věřitel. Právní mocí takového rozhodnutí účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí; o tom insolvenční soud přihlášeného věřitele uvědomí ve výroku rozhodnutí.

Lhůta k podání přihlášky je - v souladu s ustanovením § 57 odst. 3 o. s. ř. - lhůtou, k jejímuž zachování postačí, je-li přihláška posledního dne lhůty odevzdána orgánu, který má povinnost písemnost doručit insolvenčnímu soudu. To lze *mutatis mutandis* dovodit i pro poměry založené insolvenčním zákonem z nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2000, sp. zn. [III. ÚS 545/99](#), uveřejněného ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 17, ročníku 2000, části I., pod pořadovým číslem 18, zabývajícího se lhůtou k přihlášce pohledávky do konkursu podle dřívější právní úpravy (podle zákona o konkursu a vyrovnání ve znění účinném do 31. 12. 2007).

Dovolatelka nicméně nepochybně, že třicetidenní procesní lhůtu určenou k podání přihlášky v rozhodnutí o úpadku (obsahujícím i poučení o následcích zmeškání lhůty) nedodržela (nevede spor o závěr, že přihlášku dala na poštu k přepravě až po uplynutí insolvenčním soudem určené lhůty).

Následky zmeškání lhůty k přihlášení pohledávky pak vyplývají z citovaného § 173 odst. 1 insolvenčního zákona a promítají se právě v rozhodnutí, jímž insolvenční soud opožděnou přihlášku odmítne dle § 185 insolvenčního zákona.

Zbývá tedy určit, zda na závěru o opožděnosti podané přihlášky může něco změnit dovolatelčina argumentace opírající se o údajné porušení dovolatelčina ústavního práva na spravedlivý proces.

Nejvyšší soud především neshledává opodstatněnou námitku, že lhůta 30 dnů stanovená v rozhodnutí o úpadku pro přihlášení pohledávek byla nepřiměřeně krátká. Vedle přílehlavé argumentace, kterou se s touto námitkou vypořádal i odvolací soud, poukazuje Nejvyšší soud na skutečnost, že podle insolvenčního zákona mohli věřitelé dlužnice uplatnit své pohledávky přihláškou již od zahájení insolvenčního řízení, tedy od 27. 2. 2008.

To se podává jednak z již citovaného § 173 odst. 1, věty první, insolvenčního zákona, jednak z ustanovení § 110 odst. 1 insolvenčního zákona (podle kterého jsou věřitelé dlužníka oprávněni uplatnit své pohledávky přihláškou již od zahájení insolvenčního řízení, a to i v případě, že insolvenční soud ještě nezveřejnil výzvu k podávání přihlášek).

Ze spisu se přitom podává, že věřitelé dlužnice byli o tomto svém právu poučeni (insolvenčním soudem k přihlašování pohledávek vyzváni) již ve vyhlášce o zahájení insolvenčního řízení, zveřejněné v insolvenčním rejstříku právě 27. 2. 2008.

Dovolatelčina pohledávka se podle údajů obsažených v přihlášce stala splatnou již v roce 2007, takže dovolatelce nic nebránilo v tom, aby pohledávku přihlásila do insolvenčního řízení i před rozhodnutím o úpadku. Celkovou dobu, ve které na základě obou výzev insolvenčního soudu mohla dovolatelka toto své právo realizovat (dva měsíce a 3 dny), nepokládá Nejvyšší soud za „nepřiměřeně

krátkou“ bez zřetele k počtu věřitelů a jejich skladbě.

Oporu v textu insolvenčního zákona nemá ani dovolatelčin názor, že lhůta k podání přihlášky je zachována i tehdy, byla-li u stejného soudu podána v rámci civilního nalézacího řízení žaloba o zaplacení pohledávky (o jejíž přihlášení jde). To vyvrací již text výše citovaného § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona. Není-li podle něj možné podat po zahájení insolvenčního řízení žalobu pro pohledávku, kterou lze uplatnit přihláškou, pak je odtud zjevné i to, že žaloba sama není přihláškou. O neudržitelnosti obdobného úsudku svědčí i dikce ustanovení § 176, věty druhé a třetí, insolvenčního zákona. Podle něj platí, že přihlášku pohledávky lze podat pouze na formuláři; náležitosti formuláře stanoví prováděcí právní předpis. Podobu formuláře zveřejní ministerstvo způsobem umožňujícím dálkový přístup; tato služba nesmí být zpoplatněna.

Svou poslední námitku opírá dovolatelka o tvrzení, že jako známá věřitelka dlužnice měla být o zahájení insolvenčního řízení vyrozuměna nejen elektronicky (v insolvenčním rejstříku), nýbrž i písemně.

K tomu Nejvyšší soud uvádí, že dlužnice dovolatelku vskutku uvedla jako svého věřitele v seznamu svých závazků, který v souladu s § 104 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona připojila k insolvenčnímu návrhu. Z toho, že byla věřitelkou známou, však dovolatelce žádná zvláštní práva, týkající se jiného způsobu vyrozumívání o skutečnostech rozhodných pro její postup v insolvenčním řízení, nevznikla.

Přitom je nutno zdůraznit, že v posuzované věci nejde o to, že by dovolatelka nebyla o zahájení insolvenčního řízení nebo o rozhodnutí o úpadku vyrozuměna vůbec. V souladu s ustanovením § 71 a násl. insolvenčního zákona se tak stalo vyvěšením příslušných listin (vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení a rozhodnutí o úpadku) na úřední desce insolvenčního soudu a jejich současným zveřejněním v insolvenčním rejstříku (§ 71 odst. 3 insolvenčního zákona) coby veřejně přístupným informačním systémem veřejné správy (srov. § 419 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona).

Tímto způsobem byla všem věřitelům dlužnice také doručena výzva k podávání přihlášek (obsažená ve vyhlášce o zahájení insolvenčního řízení a v rozhodnutí o úpadku); srov. především § 71 odst. 1 insolvenčního zákona.

Odvolací soud správně uzavřel, že insolvenční zákon v daných souvislostech jiný způsob vyrozumívání věřitelů nepředpokládá a insolvenčnímu soudu neukládá.

Nejvyšší soud přitom nesdílí ani výhrady dovolatelky, že takovým postupem (tím, že nebyla vyrozuměna i jinak) bylo zasaženo do jejího ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces. Známým věřitelům dlužníka přiznává insolvenční zákon právo na zvláštní zacházení jen výjimečně, v případech daných povahou věci.

Především jde o úpravu obsaženou v § 346 odst. 2 insolvenčního zákona, jež se pojí s předem připravenou reorganizací, a o úpravu obsaženou v § 401 odst. 2 insolvenčního zákona, která se váže k předem připravenému oddlužení (tato ustanovení vymezují předpoklady, za nichž lze uznat výsledky hlasování věřitelů o přijetí reorganizačního plánu, respektive o přijetí způsobu oddlužení, které se uskutečnilo nejen mimo schůzi věřitelů, nýbrž i před zahájením insolvenčního řízení). V takovém případě (kdy vyrozumění prostřednictvím insolvenčního rejstříku nepřichází v úvahu, neboť insolvenční řízení ještě nebylo zahájeno) samozřejmě není možné, aby dlužník do procesu hlasování nezapojil (tím, že je osloví) své známé věřitele.

Z principu stejného zacházení se známými věřiteli z ústavního hlediska nevybočuje ani úprava obsažená v § 373 a § 374 insolvenčního zákona. Tam způsob jiného zacházení se známými věřiteli

dlužníka vyplývá (v návaznosti na komunitární právo, konkrétně na směrnice č. 2001/24/ES a č. 1994/19/ES) z toho, o jakého dlužníka jde.

Ústavně ospravedlnitelnou výjimku tvoří podle Nejvyššího soudu rovněž úprava obsažená v § 430 insolvenčního zákona. Ta počítá s tím, že známí věřitelé dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, budou insolvenčním soudem vyrozuměni o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku zvláštním doručením těchto rozhodnutí (§ 430 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona) a že jim bude zvlášť doručena i výzva k podávání přihlášek (těmto známým věřitelům tedy v souladu s ustanovením § 74 odst. 2 insolvenčního zákona začíná běžet lhůta k podání přihlášek až ode dne, kdy jim výzva k podávání přihlášek bude doručena zvlášť). Potud jde o přizpůsobení insolvenčního zákona i jinak přímo aplikovatelnému nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení, jehož česká verze byla uveřejněna ve Zvláštním vydání úředního věstníku EU (Kapitola 19, Svazek 01, str. 191-208) dne 20. 8. 2004 (srov. článek 40 tohoto nařízení) a o respektování zjevného faktu přirozené jazykové bariéry, která věřitelům s místem obvyklého pobytu, bydlištěm nebo sídlem v některém z členských států Evropské unie zpravidla brání v účinném využití insolvenčního rejstříku coby zdroje informací o insolvenčním řízení.

Okruh subjektů, které mají být o zahájení insolvenčního řízení vyrozuměny zvlášť podle § 102 insolvenčního zákona, se s postavením věřitele (či dokonce známého věřitele) dlužníka nepojí. Jak v této souvislosti vysvětluje i důvodová zpráva k vládnímu návrhu insolvenčního zákona, pro jejich výběr byla klíčovou snaha s co nejmenší administrativní zátěží kladenou na splnění této informační povinnosti především zajistit, aby nedocházelo ke zmenšení majetkové podstaty neúmyslnými a obtížně reparovatelnými zásahy provedenými orgány stojícími mimo insolvenční řízení.

Tutéž funkci plní (jak opět plyne i z důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona) ve vztahu k tam vyznačeným subjektům také vyrozumění o vydání rozhodnutí o úpadku podle § 139 insolvenčního zákona.

Ústavně nekonformní neshledává Nejvyšší soud vyrozumění známého věřitele prostřednictvím insolvenčního rejstříku ani při srovnání s úpravou obsaženou dříve v zákoně o konkursu a vyrovnání. Ten sice v § 13 odst. 4 ukládal konkursnímu soudu doručit usnesení o prohlášení konkursu i známým věřitelům úpadce (a to zjevně jen za účelem splnění informační povinnosti), soudem stanovená lhůta k přihlášení pohledávek se však počítala od prohlášení konkursu, tedy (se zřetelem k § 13 odst. 6 ZKV) ode dne zveřejnění usnesení o prohlášení konkursu na úřední desce soudu; na doručení usnesení o prohlášení konkursu známému věřiteli její běh závislý nebyl. Ustanovení § 66c odst. 2 ZKV ostatně ani v těchto případech nevyklučovalo doručení usnesení o prohlášení konkursu známým věřitelům postupem podle § 66c odst. 1 ZKV.

Na tomto základě Nejvyšší soud uzavírá, že dovolatelce se v rovině právního posouzení věci správnost napadeného rozhodnutí zpochybnit nepodařilo.

V mezích dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. dovolatelka neuplatňuje jiné argumenty než ty, s nimiž se Nejvyšší soud vypořádal v rámci dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se přitom nepodávají ani ze spisu.

Nejvyšší soud proto dovolání jako neopodstatněné zamítl podle § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř.

Poznámka : Proti tomuto rozhodnutí byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 26. ledna 2009, sp. zn. I. ÚS 2536/08.